

DÜNYAYI

SARS AN

Prof. Dr. Adil DENİZLİ,
Aş. Gör. Sinan AKGÖL,
Hacettepe Üniversitesi, Kimya Bölümü,
Biyokimya Anabilim Dalı

ViRüS

21. yüzyılın yeni kabusu akut solunum yetmezliği sendromu (SARS), şimdilik sadece uçaklarla seyahat edip, havaalanlarından başka ülkelere yayılabiliyor. Dünya Sağlık Örgütü yetkilileri ve yüzü maskeli uzmanlar, hapşırın yolculara korkuyla bakan hostesler, deyinç yerindeyse uçaklara baskın organize eden tıp uzmanları, hemen herkes bu virüsün peşinde.

Bilimadamlarına göre SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) hastalığı gribe de neden olan korono virüsler ailesine ait bir virüstür. Amerikan Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi, virüsün sebep olduğu hastalık konusunda artan kanıtlar olduğunu söylemektedir. Fakat uzmanlar, virüsün tam özelliklerini belirlemek için çok fazla laboratuvar çalışmasına ihtiyaç olduğunu vurguluyorlar. Aşının geliştirilmesi için ise yılların alabileceği söyleniyor. Dünya Sağlık Örgütü, hastalığın Çin'in güneyindeki Hong Kong eyaletinde ortaya çıktığını, oradan Hong Kong'a ve daha sonra da Vietnam, Singapur ve Kanada'ya yayıldığını belirtmektedir. Daha sonraları ise ABD, Fransa, İngiltere, Tayvan ve Almanya'da da vakaların görüldüğü açıklanmıştır. Hong Kong ve Dünya Sağlık Örgütü bilimadamlarına göre, virüsün hayvanlardan gelme olasılığı bulunmaktadır. Fakat bilinen hiçbir insan ya da hayvan kaynaklı virüse benzemektedir. Hong Kong'daki uzmanlar, grip virüsü ile (influenza A ve B) H5N1 kuş nezlesi virüsünün sars virüsü ile hiçbir bağlantısının ol-

madığını saptamışlardır. Sars tipik olmayan bir akciğer enfeksiyon türüdür. Akciğer enfeksiyonlarına genellikle virüsler yol açar. Bunlar arasında grip virüsleri, adenovirüsler ve diğer solunum yolları virüsleri sayılabilir. Tipik olmayan akciğer enfeksiyonuna "Legionella" bakterisi gibi bir takım organizmalar da yol açabilir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sarsın biyoterörizmle bağlantılı olduğuna dair bir gösterge yoktur.

Belirtiler

Dünya Sağlık Örgütü'nün belirttiğine göre sarsın temel belirtileri, yüksek ateş, kuru öksürük, nefes darlığı ya da nefes alma güçlüğüdür. Akciğer enfeksiyonu göstergesi olan, göğüs röntgeninde değişimler de görülebilir. Sars başka bir takım semptomlarla da ilişkilendirilebilir. Titreme, baş ağrısı, kas sertliği, iştah kaybı, halsizlik, zihin bulanıklığı, ishal ve deride döküntüler bunlardan bazılarıdır. Hastalığın kuluçka dönemi 2 ile 7 gündür. Kuluçka 3-5 gün arasında daha çok görülür. Daha sonra hastalar nezle benzeri belirtiler göstermeye başlarlar.

Ne kadar tehlikelidir?

Ölüm oranı yüzde 3-5 arasın-

dadır. En azından Hong Kong'daki hastalığı kapalı kişilerin hepsi şiddetli akciğer enfeksiyonuna yakalanmışlardır. Bu da birçok yan etkiye yol açmıştır. Hastaların durumları 5 gün gibi kısa bir süre içinde kötüleşmektedir.

Tedavi

Hastalığın belirli bir tedavisi şu anda mevcut değildir fakat dünyada bu konu ile ilgili uzmanlar hastalığı antiviral bir ilaç olan "Ribavirin" ve steroidlerle tedavi etmeye çalışmaktadırlar. Doktorlar erken tedavi edildiğinde başka ciddi hastalıkları olmayan birçok hastanın iyileştiğini belirtmektedirler. Fakat ribavirin 12 haftadan küçük fetüsler üzerinde yan etkileri olabilir. Bu risk hamileliğin ancak 28. haftasından sonra azalmaktadır. Ribavirinle tedavi edilen kadınların sonraki 6 ay içinde hamile kalmamaları gerekmektedir. Hong Kong'da ünlü bir doktor Reuters ile yaptığı bir röportajda, hastalığın ciddi derecede etkilenen hastaların bir kısmının iyileşmiş hastalardan alınan serumdan izole edilen antibadileri kullanarak başarılı bir şekilde tedavi edildiklerini söylemiştir. Bu antibadilerin varlığı,

iyileşen hastaların virüse karşı bir bağışıklık geliştirdiği anlamına gelmektedir. Fakat bazı uzmanlar, bir kişinin tekrar hastalığa yakalanma olasılığını tamamen gözardı etmemektedirler.

Hastalık nasıl yayılır?

Dünya Sağlık Örgütü ve Hong Kong'daki uzmanlar virüsün hapşırma ya da öksürme ile saçılan damlacıklarla yayıldığını ve böyle doğrudan bir etkinin 1m. çaplı bir alanda gerçekleştiğini belirtmektedir. Virüs dolaylı olarak yayılabilir. Çünkü virüs insan vücudunun dışında 3 ile 6 saat arasında yaşayabilir. Virüs taşıyan damlacıkların bulaştığı herhangi bir nesne ile temas sonrası, örneğin bir telefon, o kişi gözlerine buruna ya da ağızına dokunursa hastalığa neden olur. Uzmanlar virüsün havada taşınma ihtimalini de göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu durumda virüsün bulaşıcı özelliği çok daha fazla artabilir.

Ne kadar çabuk yayılır?

Dünya Sağlık Örgütü sarsın gripten daha az bulaşıcı olduğunu ve koruyucu tedbirler alındığında bulaşma ihtimalinin çok yüksek olmadığını bildirmektedir. Hong Kong Sağlık Bakanı virüsün çok bulaşıcı olduğunu iddia etmiştir. Öte yandan bazı diğer tıp uzmanları ise bu ihtimale daha tedbirli yaklaşmaktadırlar.

Virüs nasıl seyahat etmektedir?

Dünya Sağlık Örgütü uluslararası seyahat hızının hastalığın tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılma riskini yol açtığını söylemektedir. Virüsü kapmış bir kişi seyahat ettiğinde virüsü uçaktaki diğer yolcuları ve gittikleri yerdeki insanları da bulaştırabilirler. Asya'daki oteller yarım düzine uçak yolculuğu yapmış hastaların peşindedirler.

Kim en çok etkilenir?

Virüs, mukoza ya da balgamda yoğunlukla bulunduğu için en çok hastaları tedavi eden personele ve yakın aile bireylerine bulaşmaktadır.

Hastalar nasıl kontrol altında tutulmalıdır?

Dünya Sağlık Örgütü hastaların tecrit odasında tutulması gerektiğini söylemektedir. Sağlık personeli ve ziyaretçiler hasta ile temas ettiklerinde maske, önlük, eldiven ve başlık takmalıdırlar.

Seyahat etmek ne kadar güvenlidir?

Dünya Sağlık Örgütü yolcuların Hong Kong ve Guang Dong bölgelerinden uzak durmalarını tavsiye etmiştir. Ayrıca tüm yolcuların sarsın temel belirtilerinden haberdar olmaları gerektiğini söylemişlerdir. Bütün bunlara ilave olarak yine Dünya Sağlık Örgütü bu belirtileri taşıyan, sars teşhisi konan hastalarla temasta

bulunulması ve sars vakalarını görüldüğü yörelere kısa süre önce seyahat etmiş olan kişilerin bir ne kadar merkezine görünmelerini tavsiye etmiştir. Sars belirtileri gösteren yolcuların tamamen iyileşene kadar tekrar seyahat etmemeleri önerilmektedir.

Sars'tan nasıl korunulur?

Doktorlar, kişisel hijyene çok dikkat edilmesi gerektiğini örneğin ellerin sabunla sık sık yıkanmasını ve göze, burna ve ağıza dokunulmamasını tavsiye etmektedirler. Hong Kong'lu doktorlar ise maske kullanılmasını önermektedirler. Fakat maskelerin iç ve dış yüzlerine dokunulmaması gerekmektedir. Çünkü bu, virüsün bulaşmasına neden olabilir. Uzmanlar ayrıca bol bol dinlenmenin ve sağlıklı beslenmenin de önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Spor yapmak önemlidir. Spor salonları yerine açık havada spor yapmak daha akıllıca olabilir. Virüsün suda taşınma ihtimali olduğu için yüzme önerilmektedir.

Kaynaklar:

www.about.reuters.com/dynamic/countrypages/malaysia/1049353914nHKG237802.asp

<http://latelinenews.com/ll/english/1254435.shtm>